РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-21-67, 987-55-13,
e-mail: arch@vas.bg

Изх. № 161

Дата: 19.02.2026 г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ИСКАНЕ

ОТ ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,
представляван от председателя –
адв. д-р Ивайло Дерменджиев

Относно:
Установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 3 от ГПК

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На основание чл. 150, ал. 5 и чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България Висшият адвокатски съвет се обръща към Вас с искане за установяване противоконституционността на разпоредбите на чл. 280, ал. 3 от ГПК.

Разпоредбата предвижда абсолютни ограничения на правото на касационно обжалване пред Върховния касационен съд, като **не подлежат на касационно обжалване съобразно материалния интерес на спора *(ratione valoris)* въззивните решения по:**

- **Чл. 280, ал. 3, т. 1, предл. 1** - *граждански дела*[1] *с цена на иска до 2 556,46 евро (5000 лв. BGN);*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 1, предл. 2** - *търговски дела*[2] *с цена на иска до 10 225,83 евро (20 000 лв. (BGN));*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 3, предл. 2, 3, 4, 5** - *по исковете по чл. 344, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от Кодекса на труда и по искове за трудово възнаграждение и обезщетения по трудово правоотношение с цена на иска до 5000 лв.;*

както и въззивните решения съобразно предмета на делото (*ratione materiae*), независимо от материалния интерес по тях:

- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 1** - *по искове за издръжка;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 2 -** *по брачни искове;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 3 -** *по искове по чл. 322, ал. 2 от ГПК*[3]*;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 4 -** *по производства по чл. 126, ал. 2 от Семейния кодекс;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 5 -** *по делата по чл. 127а от Семейния кодекс;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 6 -** *по дела по чл. 130, ал. 3 от Семейния кодекс;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 7 -** *по искове по чл. 11, ал. 2 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 8 -** *по дела по чл. 13, ал. 2 от Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 9 -** *по производства за разпределяне ползването на съсобствен имот по чл. 32, ал. 2 от Закона за собствеността;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 10 -** *по искове по чл. 40 от Закона за управление на етажната собственост;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 11 -** *по дела по молби за промяна на име по чл. 19, ал. 1 от Закона за гражданската регистрация;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 2, предл. 12 -** *по дела по искове по чл. 17, ал. 1 от Закона за уреждане на колективните трудови спорове;*
- **Чл. 280, ал. 3, т. 3, предл. 1** - *по трудови спорове*[4].

[1] С изключение на решенията по искове за собственост и други вещни права върху недвижими имоти и по съединените с тях искове, които имат обуславящо значение за иска за собственост (чл. 280, ал. 3, т. 1, in fine).
[2] Ibid.
[3] С изключение на въпросите по чл. 59, ал. 2 от Семейния кодекс в случаите, в които към датата на обявяване на въззивното решение от брака има ненавършило пълнолетие дете (чл. 280, ал. 3, т. 2).
[4] С изключение на въззивните решенията по дела, посочени в чл. 280, ал. 3, т. 3, предл. 2, 3, 4 и 5.

Считаме, че оспорената разпоредба на чл. 280, ал. 3 ГПК противоречи на чл. 6 и чл. 56 във вр. с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията на Република България.

Съображенията ни за това са следните:

I. <u>Допустимост на ограничаването на правото на касационно обжалвано съгласно Конституцията на Република България</u>

В българската правна система правото на касационно обжалване представлява едно субективно процесуално право. При наличието на предпоставките, предвидени в чл. 280 ГПК за страните възниква правото да обжалват съдебния акт. В континенталните правни системи, включително в българската, обжалването пред най-висшата съдебна инстанция е въпрос за наличието или липсата на субективно право. Ако Върховният касационен съд установи, че са налице законоустановените предпоставки, предвидени в чл. 280 ГПК, то той е длъжен да допусне жалбата до разглеждане.

Българската Конституция, обаче, не предвижда абсолютно право на достъп до касационно обжалване.

Въпреки това, веднъж уредено в законодателството, всяко субективно право, включително процесуалните субективни права, както и неговите ограничения, трябва да отговаря на определени конституционни критерии. Правото на касационно обжалване е едно продължение и проекция на правото на защита по чл. 56 във връзка с чл. 122 от Конституцията. Когато законодателят урежда условията и предпоставките за упражняване на това субективно право, то ограниченията, които той поставя трябва да бъдат необходими, пропорционални и недискриминационни.

Това е така на първо място, защото правото на касационно обжалване е частна хипотеза на едно от основните права – правото на защита по чл. 56 и чл. 122 от Конституцията. Неговото ограничаване е допустимо, само ако и доколкото това преследва легитимни цели и отговаря на изискванията за необходимост и пропорционалност. На второ място, уредбата на всяко субективно право трябва да отговаря на изискванията за равенство пред закона и забраната за (пряка и непряка) дискриминация, съгласно чл. 6 от Конституцията.

Българският Конституционен съд е имал възможност да разгледа определени аспекти на въпроса за допустимостта на ограничаването на касационното обжалване по две от своите дела. Неговото заключение и по двете от тях е, че **Конституцията не гарантира абсолютно и безусловно право на**

гражданите на достъп до ВКС, но въпреки това неговото ограничаване следва да отговаря на определени изисквания, предвидени в Конституцията.

В Решение № 16 от 16.06.1998 г. по к.д. № 7/1998 г., Конституционният съд е разгледал конституционосъобразността на разпоредба от изменения Наказателно-процесуален кодекс, която предвижда ограничение *(ratione valrois)* на касационното обжалване на присъди, по които е наложено наказание глоба до 500 000 лв. (BGL). Както самият КС посочва: *„Изводът, че Конституцията допуска изключения от изискването процесът да бъде триинстанционен, се отнася в еднаква степен и за наказателния, и за гражданския процес.“* Същевременно обаче, *„Конституционният съд намира, че на триинстанционното производство трябва да се гледа като на принципно и преобладаващо разрешение, от което са възможни изключения по определени категории дела.“* В допълнение, КС подчертава, че в разглеждания случай *„не намира, че избраният от законодателя критерий е произволен и поради това противоречи на основни конституционни принципи.“* Следователно, ограничения на касационното обжалване от типа, разгледани в Решение № 16 по к.д. № 7/1998 г., а именно абсолютни ограничения за касационно обжалване съобразно определена имуществена стойност *(ratione varloris)*, трябва отговарят на следните критерии:

На първо място, Конституцията не гарантира абсолютно право на достъп до ВКС, но ограниченията *ratione varloris* трябва да отговарят на конституционните изисквания, които са приложими и за наказателното, и за гражданското производство. На второ място, ограниченията *ratione varloris* са допустими само като изключение и поради това Конституцията допуска резултатът от тяхното приложение да засяга само част от делата, като *„принципно и преобладаващо разрешение“* е по-голямата част от делата да продължат да имат достъп до касация. На трето място, критериите *ratione varloris* не трябва да бъдат произволно определени, а трябва да бъдат обосновани. Конституционният съд намира, че ограничението за касационно обжалване на присъди, по които е наложено наказание глоба до 500 000 лв. (BGL), отговаря на тези критерии.

Изводите на Конституционния съд са пряко приложими и за чл. 280, ал. 3 ГПК, защото т. 1 и 3 от тази разпоредба също предвиждат ограничения *ratione varloris* на правото на касационно обжалване и защото в решението КС изрично посочва, че разгледаните критерии за конституционосъобразност са приложими и за наказателното, и за гражданското производство.

С Решение № 4 от 16.06.2009 г. по к.д. №4 / 2009 г. на Конституционния съд е разгледал конституционосъобразността на факултативното обжалване по

чл. 280, ал. 1 от ГПК. КС накратко посочва, че факултативното обжалване по чл. 280, ал. 1 от ГПК по принцип отговаря на българската Конституция, защото триинстанционното обжалване не е конституционно задължително, като е допустимо да се въвеждат отклонения от него. КС намира обаче, че изискването материалният или процесуалният въпрос по чл. 280 ГПК да бъде *„съществен“* противоречи на правото на защита по чл. 122, ал. 1 от Конституцията. Следователно, въпреки че факултативното обжалване по чл. 280, ал. 1 от ГПК е принципно допустимо, то също трябва да отговаря на определени изисквания и принципи, заложени в Конституцията, като законодателят не е напълно свободен по свое усмотрение да въвежда допълнителни изисквания и ограничения дори в тази хипотеза. В рамките на това конституционно производство не е засегнат въпросът за конституционосъобразността на изискванията по чл. 280, ал. 2 ГПК (сегашна ал. 3).

Ограниченията на касационното обжалване по чл. 280, ал. 3 ГПК не са сходни с тези по чл. 280, ал. 1 ГПК. Те не съставляват допълнителни критерии за факултативен достъп, а представляват абсолютни и безусловни ограничения съобразно материалния интерес на спора *(ratione valoris)* и съобразно предмета на спора *(ratione materiae)* на правото на касационно обжалване пред Върховния касационен съд, които напълно преграждат достъпа до него. Ако делото попада в техните рамки, то няма никаква потенциална възможност да бъде разгледано от ВКС, независимо от значението на въпросите за развитието на правото, които то повдига, и независимо дали последните са решавани противоречиво от съдилищата. С оглед на това, от утвърждаването от КС на конституционосъобразността на факултативното обжалване по чл. 280, ал. 1 от ГПК, не може по никакъв начин да се направи извод, че чл. 280, ал. 3 от ГПК също е съвместим с Конституцията. Принципните изводи на КС обаче, че ограниченията на касационно обжалване трябва да са съвместими с правото на защита по чл. 122 от Конституцията, са изцяло приложими и за ограниченията по чл. 280, ал. 3 ГПК.

II. <u>Нарушаване на правото на защита при достъпа до касационно обжалване пред ВКС - съвместимост на чл. 280, ал. 3 ГПК с чл. 56 във връзка с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията</u>

Субективното право на касационно обжалване е проекция на правото на защита по чл. 56, съгласно който всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси, както и на правото на съдебна защита по чл. 122 от Конституцията, съгласно който

гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса. Ограничаването на основните права е принципно конституционно допустимо, доколкото това е свързано с намирането на справедлив баланс между личния и обществен интерес. Законът, който ограничава основни права, обаче, сам по себе си подлежи на конституционни ограничения[5]. Бъдат ли прекрачени тези рамки, ограничаването на основните права само по себе си става противоконституционно. При условие че се преследват легитимни цели и средствата са необходими за тяхното постигне, решаващият критерий за вида и размера на допустимите със закон ограничения е принципът на пропорционалност[6].

Целите на ограниченията по чл. 280, ал. 3 от ГПК са намаляване на натовареността на ВКС с оглед на постигане на правосъдие в разумни срокове и подобряване на надзорната функция на върховния съд. Така през 2010 г. при приемането на първото изменение на ал. 3 от чл. 280 ГПК (предходна ал. 2), в мотивите към законопроекта за изменение на ГПК е посочено, че измененията са приети с оглед "*високата степен на обжалваемост на съдебните решения…*", водеща *„до съсредоточаванена огроменбройдела в касационната инстанция“* и "*възможностите за тяхното разглеждане в разумни срокове с наличния състав от съдии, който не е голям…*"[7]. Мотивите към последващите изменения са напълно сходни[8]. Така поставените от законодателя цели са легитимни и съответстващи на Конституционните ценности и принцип в правосъдието.

Ограниченията по чл. 280, ал. 3 от ГПК също така са необходими за тяхното постигане, защото са от естеството да доведат до по-ниска натовареност, което от своя страна потенциално може да освободи капацитета на ВКС за по-бързо правосъдие и за осъществяване на надзор за еднакво приложение на законите.

Това, обаче, не е достатъчно, за да се счита разпоредбата на чл. 280, ал. 3 от ГПК за конституционосъобразна.

Въпреки че законодателните мерки, мотивирали ограниченията по чл. 280, ал. 3 ГПК, преследват легитимни цели и са необходими за тяхното постигане, те по своето естество са прекомерни и непропрционални.

Разпоредбата на чл. 280, ал. 3 ГПК въвежда абсолютни ограничения на правото на касационно обжалването на съдебни актове по определени дела. **Това ограничение е прекомерно и непропорционално с оглед преследваните от закона цели**.

---

[5] Друмева, Емилия. Конституционно право. С., 2018, с. 647
[6] Ibid., с. 676.
[7] http://parliament.bg/bills/41/054-01-65.pdf
[8] http://www.parliament.bg/bg/bills/ID/77724/

Ограниченията за касационно обжалване по граждански дела съобразно материалния интерес (*ratione valoris*) и съобразно предмета на делото (*ratione materiae*) практически изключват огромен брой дела, както и цели правни институти от ефективния правораздавателен надзор на ВКС. Страните по тези дела нямат изискваната по Конституция институционална гаранция, че законите ще бъдат приложени точно и еднакво спрямо техните законни права, интереси и претенции.

Прекомерност на ограниченията ratione valoris (чл. 280, ал. 3, т.1 и т. 3 от ГПК)

Както КС посочва в Решение № 16 по к.д. № 7/1998 г. ограниченията от вида *ratione valoris* трябва само по изключение да ограничават достъпа до касационно обжалване. Когато огромният брой от дела всъщност нямат възможност за достъп до ВКС, то тогава изключението е превърнато в правило и следователно не може да се счита за конституционносъобразно. Не е възможно да се постигне точно и еднакво приложение на закона от всички съдилища, ако за голямата част от делата е премахната конституционната институционална гаранция на ВКС. Тези ограничения отиват отвъд необходимото за постигане на легитимните цели следователно са непропорционални и прекомерни.

На следващо място, както Решение № 16 по к.д. № 7/1998 г. постановява, критериите *ratione valoris* не трябва да бъдат определяни произволно. За съжаление, данни за това как законодателят е определил текущите стойности по чл. 280, ал. 3 от ГПК напълно липсват в законопроектите и стенограмите на парламентарните комисии, и за тях не може да се извлече извод от съдебната статистика. При пълната липса на статистическа информация, аргументи и обосновка, не може да се приеме нещо друго, освен че ограничението е просто плод на законодателен произвол и следователно е прекомерно и непропорционално.

Добра основа за преценка, дали зададените критерии *ratione valrois* са прекомерни, биха били статистически данни на Националния статистически институт. Тези данни обаче не могат да дадат цялостна и точна представа за ефекта на чл. 280, ал. 3 ГПК върху българското правосъдие и правен ред. По-долу са дадени само няколко примера в тази връзка:

- **Трудови дела** – въпреки конституционните текстове, установяващи правото на труд като особено важна конституционна ценност (чл. 16, чл. 47, ал. 2 и чл. 48 от Конституцията), съгласно чл. 280, ал. 3, т. 3 ГПК не подлежат на касационно обжалване решенията по въззивни дела по трудови спорове,

с изключение на решенията по исковете по чл. 344, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от Кодекса на труда и по искове за трудово възнаграждение и обезщетения по трудово правоотношение с цена на иска над 2 556,46 евро (5000 лв. (BGN)). Съгласно данните на Националния статистически институт средната брутна работна заплата за Република България за на 2025 г. е 1 319 евро (2 579,73 лв. (BGN))[9], като само в Югозападния географски регион средната брутна работна заплата надвишава 1100 евро (2 151,41 лв. (BGN)).[10] Поради тази причина за значителна част от работниците и служителите би било трудно да получат достъп до Върховния касационния съд и в голяма част от случаите са лишени от конституционни гаранции за ефективно точно и еднакво прилагане на законите по отношение на техните трудови права;

- **Потребителски спорове** – посоченото в предходния параграф се отнася в еднаква степен и за потребителски спорове за стоки и услуги. Отново защитата на потребителя е уредена изрично в българската Конституция и се ползва със специална закрила (чл. 19, ал. 2), но въпреки това чл. 280, ал. 3, т. 1 от ГПК предвижда, че не подлежат на касационно обжалване решенията по въззивни граждански дела с цена на иска до 2 556,45 евро (5000 лв. (BGN)). Материалният интерес на потребителските спорове за стоки и услуги, включително комуналните услуги за ток, вода и парно, рядко надвишават 2 556,45 евро (5000 лв. (BGN)), освен ако става дума за луксозни стоки и услуги или за изключително висока гражданска отговорност за вреди, произтекли от стоки или услуги. Видно от публикуваните данни на Националния статистически институт за „Паричен разход на домакинствата по групи разходи за трето тримесечие на 2025 година“, средният разход на лице за всички потребявани стоки и услуги е 1 389,48 евро (2 716,65 лв. (BGN)).[11] Следователно преобладаващата част от потребителите също са лишени от възможност върху техните спорове да бъде упражнен върховен съдебен надзор от страна на ВКС. За средностатистическия потребител не съществува гаранция за точно и еднакво прилагане на закона по отношение на неговите права и законни интереси;

---

[9] http://www.nsi.bg/bg/content/3928/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%BE

[10] http://www.nsi.bg/bg/content/3930/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82

[11] http://www.nsi.bg/bg/content/3248/%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%81%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8

- **Потребителски кредити** – съгласно публикуваните данни на Националния статистически институт за 2018 г., средният месечен размер на разходите за „Изплатен дълг и даден заем“ за отделно лице е 29,19 евро (57,09 лв. (BGN))[12]. Съдебни спорове с такъв предмет възникват при неплащане на няколко месечни вноски. И тук отново размерът би бил близко или под посочения в чл. 280, ал. 3 ТПК праг. Следователно и по отношение на този вид правоотношения голяма и значителна част от българските граждани са изключени от достъп до касационно обжалване и нямат гаранция за точно и еднакво прилагане на закона;

- **БВП на глава от населението** - БВП на глава от населението в стандарти на покупателната способност (СПС) за България през 2024 г. е 26 324 евро (51 485,27 лв. (BGN))[13]. Следователно ограничението въведено чрез 280, ал. 3, т. 1 и 3 ГПК съставлявала почти десета процента от годишния БВП на глава от населението при граждански дела и почти четиридесет процента при търговски дела. С оглед на това, ограниченията са явно прекомерни и непропорционални.

- **Прага на бедността** - В допълнение следва да се посочи, че за 2024 г. около 20 %[14] от населението на Република България живее под прага на бедността, който за 2025 г. е определен на 326,20 евро (638 лв. (BGN)). Можем основателно да допуснем, че тези граждани рядко участват в спорове с висок материален интерес. Това означава, че месечните доходи и имуществените интереси на тази част от българското население имат минимален шанс и по изключение да се ползват от институционалната гаранция на ВКС за точно и еднакво прилагане на законите спрямо техните права и законни интереси.

Посочените примери не изчерпват всички хипотези и списъкът по-горе може да бъде продължен, но те са достатъчно доказателство за прекомерността на заложените *ratione valrois* ограничения по чл. 280, ал. 3 от ГПК. Видно е, че за една голяма част от гражданите в огромен брой случаи достъпът до ВКС е преграден по закон и те са лишени от дължимата по Конституция институционална гаранция на ВКС за точно и еднакво прилагане на законите спрямо тях.

Ако материалният интерес на спора се използва, като критерий за достъп до касационния съд, то тя трябва да е поне от такова естество, че да

[12] Ibid.
[13] https://www.nsi.bg/statistical-data/108/356
[14] https://www.nsi.bg/statistical-data/146/472

позволява по-голямата част от делата да имат потенциален шанс да достигат до ВКС, стига да отговарят на критериите по чл. 280, ал. 1 и 2 ГПК. **Това е била и концепцията на първоначалната редакция на тази разпоредба** (чл. 280, ал. 3, предходна ал. 2 от ГПК), **предвиждаща ограничение цената да бъде над 1000 лв. Само сходно по размер ограничение би могло да бъде съвместимо с изискванията на чл. 56 във връзка с чл. 122, както и с изискванията и чл. 124 от Конституцията за ефективен правораздавателен надзор от страна на ВКС**. **Именно това посочва и самият КС в своето Решение № 16 от 16.06.1998 г. по к.д. № 7/1998 г. – определеният *ratione valrois* критерий не трябва да е произволен и не трябва да препятства достъпа на огромна част от споровете до касация.** Следователно, за да бъде надлежно определен такъв критерий, е необходим истински задълбочен статистически анализ на делата, разглеждани от съдебната система, техният брой по година, цена на иска и предмет на спора, съпоставени с натовареност на ВКС – какъвто законодателят не е извършвал, видно от мотивите и стенограмите от обсъжданията на ограничението по чл. 280, ал. 3 ГПК. В противен случай не може да става дума за нещо различно от упражняване на законодателен произвол спрямо правото на защита на гражданите.

Прекомерност на ограниченията *ratione materiae* (чл. 280, ал. 3, т. 2 и 3 от ГПК)

Дадените по-горе примери относно въведените *ratione valoris* ограничения показват и още нещо – определени категории съдебни спорове във връзка с определени правни институти на практика рядко надвишават *ratione valrois* критериите по чл. 280, ал. 3, т. 1 и 3 от ГПК. Това означава, че тези правни институти имплицитно също са премахнати от върховния правораздавателен надзор на ВКС. Така кръгът от дела, изключени от надзора на ВКС по силата на *ratione materiae* критериите, е всъщност много по-широк, отколкото на пръв поглед изглежда от чл. 280, ал. 3, т. 2 и 3 от ГПК.

В резултат от експлицитните и имплицитните ограничения *ratione materiae* по чл. 280, ал. 3 от ГПК, Върховният касационен съд упражнява върховен съдебен надзор за точното и еднакво приложение не на всички, а само на част от законите и на част от нормите. Така ВКС не може да се произнесе със съдебно решение по редица правни въпроси, изключени от неговата компетентност. Конституцията не дели законите на по-важи и по-маловажни, защото се дължи равенство пред всички закони за всички граждани. Затова разпоредбата на чл. 124 от Конституцията предвижда ВКС да упражнява надзор за точно и еднакво прилагане не само на част от законите (с изключение на административното

правосъдие), а изцяло и пълноценно върху цялото правоприлагане. Само ефективният върховен съдебен надзор за прилагането на всички закони може да гарантирано изискуемото равенството пред закона и върховенството на правото.

За съжаление, нито в законопроектите, нито в стенограмите от заседанията на комисиите на Народното събрание и заседанията в пленарната зала се съдържа информация, анализи и доводи, обосноваващи вида на делата включени в ограниченията *ratione materiae* по чл. 280, ал. 3 от ГПК – сходно с липсата на обоснованост на размера на ограниченията *ratione valrois*. Те не съдържат и прогнози за очакваното намаление на натовареността на ВКС, нито ползите и конкретните резултати, които се целят да бъдат постигнати. Въобще не става ясно, защо едни правни институти са изключени *ratione materiae* от касационен контрол, а други не. Поради наличието единствено на повърхностни и бланкетни аргументи в мотивите, единственото заключение е, че тези ограниченията са по-скоро плод на един законодателен произвол.

Съгласно разгледаното по-горе Решение на КС № 4 от 16.06.2009 г., независимо дали дадено дело повдига съществен въпрос за правната система, то ако отговаря на факултативните критерии по чл. 280, ал. 1 от ГПК, трябва да бъде допуснато до касация. В противен случай би било нарушено правото на защита по чл. 122 от Конституцията на страните в гражданския процес. **Ограниченията *ratione materiae* по чл. 280, ал. 3 от ГПК са абсолютни и изключват определени дела от достъп до касация предполагаемо на базата на тяхната маловажност за правната система**. Това обаче не е конституционно допустимо, както КС посочва в своето решение. Ако едно дело повдига въпрос, който е решаван противоречиво от съдилищата или е от значение за развитието на правото, то тогава, независимо дали е съществен или несъществен за правната система, независимо към кой клон на правото спада, то той трябва да бъде разгледан от ВКС. В противен случай се нарушава правото на съдебна защита по чл. 122 от Конституцията. Следователно ограниченията *ratione materiae* по чл. 280, ал. 3 от ГПК, съгласно които дадени дела не са съществени поради ниската значимост на своя предмет за българската правна система, и с оглед на това не е необходимо да бъдат разглеждани от ВКС, са противоконституционни на основание чл. 122 от Конституцията.

Прекомерност на кумулативният ефект от ограниченията на касационното обжалване по чл. 280 от ГПК

Въведените ограничения по чл. 280, ал. 3 от ГПК са прекомерни и в контекста на вече установената правна уредба на касационното обжалване.

Ограничения на чл. 280, ал. 1 от ГПК дават достатъчна възможност на ВКС при допускане на дело до касация да постигне баланс между ценностите на индивидуалното правосъдие по отделните дела и публичният интерес, свързан с развитието на правото и точното и еднаквото приложение на законите в Република България в съответствие с функциите си по чл. 124 от Конституцията. С въвеждането на факултативен достъп по чл. 280, ал. 1 от ГПК целта на закона е постигната и това прави въвеждането на допълнителни абсолютни ограничителни критерии прекомерно и необосновано.

Едновременното приложение на факултативен достъп до касация (чл. 280, ал. 1 ГПК) и на абсолютни ограничения на юрисдикцията на ВКС (чл. 280, ал. 3 ГПК) не е конституционно допустимо, защото прекомерно ограничава правото на защита по чл. 56 във връзка с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията. Кумулативното прилагане на тези ограничения всъщност е превърнало съвременния български Върховен касационен съд в най-затворения върховен съд, както сравнителноправно в Европа и така и сравнителноисторически в България.

III. <u>Нарушаване на равенството пред закона и забраната за дискриминация при защита при достъпа до касационно обжалване пред ВКС - съвместимост на чл. 280, ал. 3 ГПК с чл. 6 във връзка с чл. 56, чл. 122 и чл. 124 от Конституцията</u>

Съгласно чл. 6, ал. 2 от Конституцията *„Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.“*

Този конституционен текст въздига равенството пред закона в основен и водещ принцип на Конституцията.

Ограниченията *ratione valoris* по чл. 280, ал. 3 ГПК, водещи до пълното изключване на огромна част от делата от институционалната гаранция на ВКС за равенство пред закона, е пряко нарушение на този принцип. Същото важи и за ограниченията *ratione materiae*, които изключват цели правни институти от правораздавателния надзор на ВКС. Дискриминацията спрямо страните по тези дела е напълно необоснована, като те дори не притежават потенциалната възможност на чл. 280, ал. 1 от ГПК техният спор да бъде разгледан от ВКС. Това само по себе си е достатъчно основание разпоредбата да бъде обявена за противоконституционна.

Ограниченията *ratione valoris* по чл. 280, ал. 3 от ГПК въвеждат и своеобразен имуществен ценз и съставляват непряка дискриминация при достъпа до касационно обжалване. Както беше посочено по-горе в статистическите данни, за голяма част от гражданите реално не може да се гарантира точно и еднакво прилагане на законите поради непропорционалността на тези ограничения. На базата на имуществен ценз непряко се дискриминират определени социални групи от обществото в гражданския процес. Осигуряването на правосъдие в разумни срокове на определени граждани (преследваната легитимна цел с въведеното ограничение) е недопустимо да става за сметка на липсата на гаранция за равенство пред закона за други граждани. Така определените критерии за достъп до касация спрямо цената на иска преимуществено и непропорционално дискриминират групите граждани с по-ниски доходи и по-малко имущество, сякаш защитата на техните права е от по-нисък обществен интерес и разглежданите по техните дела правни въпроси са „несъществени“ и за тях, и за обществото, и за правосъдието. Понеже главният критерий по чл. 280, ал. 3, т. 1 и т. 3 ГПК е именно стойността на техните имуществени права, която определя цената на иска, то е налице нарушение на чл. 6, ал. 2 от Конституцията, забраняващ непряката дискриминация чрез *„...ограничения на правата или привилегии, основани на ... имуществено състояние“*.

Конкретно по отношение на търговските дела, ограничената *ratione valoris* по чл. 280, ал. 3 от ГПК са още по-дискриминационни, не само защото за тях е предвиден абсурдно по-висок праг от 10 225,83 евро (20 000 лв. (BGN)), но и защото този праг е различен от този за гражданските дела, който е от 2 556,46 евро (5000 лв. (BGN)). Налице е пряка дискриминация между страните по граждански и страните по търговски дела. Различното третиране при достъпа до ВКС няма разумно обяснение и основание, нито е обосновано в мотивите към законопроектите и данните от съдебната статистика. Винаги когато при упражняване на едно и също право различни субекти са подложени на различен правен режим, то това различно третиране трябва да бъде обосновано от определени конституционносъобразни обстоятелства, които налагат това. В противен случай, става дума именно за пряка дискриминация, която чл. 6 от Конституцията забранява.

Специфичен проблем от гледна точка на чл. 6 от Конституцията представлява и практиката по предявяване на частични искове по граждански и търговски дела. Въз основа на диспозитивното начало в гражданския процес, ищецът сам определя предмета на делото, като част от едно вземане с по-голям размер. Така, при действието на ограниченията по чл. 280, ал. 3 от ГПК дела със

сходен предмет и идентичен материален интерес веднъж ще имат достъп до касация, когато са предявени за пълния размер и надвишават стойностите по чл. 3, а в други случаи - няма да имат такъв, когато са предявени частично под стойностите в ал. 3, но пълният размер на иска надвишава стойностите по ал 3. Следва да се отбележи, че решението, което окръжният или апелативният съд постановява по частичен иск, който е под стойностите по чл. 280, ал. 3 ГПК, е окончателно и неподлежащо на касация. То има сила на пресъдено нещо за предявената част на вземането, но и за основанието на иска по отношение на непредявената част от вземането[15]. Ако искът бъде отхвърлен изцяло, то тогава ищецът губи възможност да го предяви и за пълния размер. В сходно положение е и ответникът, който, ако загуби, е обвързан от силата на пресъдено нещо по отношение на основанието на иска. Независимо обаче дали пълният размер на имуществения интерес надвишава праговете по ал. 280, ал. 3 ГПК, страните не получават достъп до ВКС. Така на практика извън юрисдикцията на най-висшата инстанция попадат и имуществените претенции с достатъчно висока стойност над определената по чл. 3, но предявени като частични искове със стойност под тази, определена в ал. 3, което съставлява пряка дискриминация. От другата страна, ищецът по такива спорове е в състояние сам да подбере процесуалния ред, по който да бъде разгледан правния спор. Ако ищецът иска да избегне разглеждането на спора от ВКС, то той ще го предяви само частично, така че да попадне в ограниченията по чл. 280, ал. 3 от ГПК. Така ответникът е поставен пред свършен факт без да има възможност да се защити или да се противопостави на това. Последният е лишен от гаранцията на чл. 124 от Конституцията за точно и еднакво прилагане на законите само по едностранната воля на ищеца. **Това е явен пример за неравно третиране на страните в гражданския процес, като за едни и същи права се прилага различен процесуален ред.** Обстоятелството, че това става само по волята на ищеца само подчертава създаденото неравенство между страните в един процес и между сходните дела, разглеждани от съдилищата.

На посочените по-горе основания всички ограничения на касационното обжалване по чл. 280, ал. 3 от ГПК са противоконституционни поради противоречие с чл. 6 от Конституцията.

[15] Т. 2 от Тълкувателно решение от 23.04.2019 г. по тълк.д. № 3/2016 г. на ОСГТК на ВКС.

IV. Заключение

Прекомерното ограничаване на касационния контрол води до накърняване не само на самата същностна функция на Върховния касационен съд по чл. 124 от Конституцията да бъде институционална гаранция за точното и еднакво прилагане на закона, но нарушава и изисквания по Конституция разумен и справедлив баланс между защитата в разумни срокове на индивидуалните права и законни интереси на гражданите и публичният интерес от равенство пред закона и единство на съдебната практика.

Както Конституционният съд отбелязва в решение № 5 от 18 април 2003 г.: *„Когато обаче се ограничава едно гарантирано от Конституцията право, за да се защити друго, също конституционно защитено право,* ***ограничението трябва да бъде подходящо за постигане на желаната защита***[16]*“.* Ако не бъде спазен *„балансът между двете конституционно защитени ценности, ограничаването на едната не допринася за запазването или охраняването на другата, а напротив“*[17]. За разлика от факултативния достъп до касация по чл. 280, ал. 1 ГПК, който КС е потвърдил за конституционносъобразен, абсолютното ограничаване на достъпа до ВКС по чл. 280, ал. 3 от ГПК е дискриминационно, прекомерно и непропорционално, и следователно противоконституционно.

Така, от една страна, разпоредбата нарушава конституционно установената компетентност (юрисдикция) на ВКС съгласно чл. 124 от Конституцията, тъй като изключва цели правни институти и голям брой граждански и търговски дела от върховен съдебен правораздавателен надзор. От друга страна, критериите за упражняване на правото на касационно обжалване пред ВКС по чл. 280, ал. 3 ГПК нарушават забраната за дискриминация по чл. 6 и правото на защита по чл. 56 във връзка с чл. 122 от Конституцията, защото не отговарят на изискванията за недискриминационност и пропорционалност при ограничаване на основни права.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По изложените съображения на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 150, ал. 5 от Конституцията на Република България Ви молим да образувате конституционно дело и да обявите за противоконституционни текстовете на разпоредбата чл. 280, ал. 3 от Гражданския процесуален кодекс, преграждаща

[16] Решение на КС № 5 от 18 април 2003 г. по к.д. № 5 / 2003 г.
[17] Ibid.

касационното обжалване на определени съдебни актове въз основа на критерии съобразно материалния интерес *(ratione valoris)* и съобразно предмета на спора *(ratione valoris)* по граждански и търговски дела, като противоречащи на чл. 6 и чл. 56 във връзка с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията на Република България.

Моля да конституирате като заинтересовани страни по делото Народното събрание, Президента на Републиката, Министерския съвет, Министерство на правосъдието, Висшия съдебен съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд и Омбудсмана на Република България.

Приложение:

Заверен препис-извлечение от Протокол № 91/15.01.2026 г. от редовно заседание на Висшия адвокатски съвет, обективиращ Решение №1924 на Висшия адвокатски съвет за внасяне на искането в Конституционния съд на Република България.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ: /п/

АДВ. Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ